

Strategia de Dezvoltare: circumstanțe și primejdii

Daniel Dăianu

Articol publicat și pe <http://www.ziare.com/economie/> în data de 9 februarie 2016

Existența unei strategii de dezvoltare este pe agenda publică de mai mult timp. Deși România a redus decalajul PIB/locuitor față de media UE (de la sub 25% la peste 55% în cca. 15 ani), așteptările sunt mari, oamenii fiind mai bine informați și exigenți, iar PIB/locuitor este de pus în relație cu distribuția veniturilor și dimensiuni calitative.

Persistă o deprimantă subdezvoltare a spațiului rural, sunt minusuri flagrante în educație și sănătate; deturnarea resurselor publice este masivă. Se profilează și "capcana venitului mediu", dificultatea de a depăși statutul de periferie economică.

Intervin și aspecte de securitate națională, de robustețe a economiei/societății în vremuri tulburi. Guvernul actual nu este primul care își propune o gândire strategică. Și există documente programatice trimise la instituții europene - ex: programe de convergență - ce conțin elemente de strategie.

Dar este nevoie de o abordare mai rotundă, care să aibă în vedere elemente cunoscute și mai puțin cunoscute ale procesului de dezvoltare, care să evite clișee și primejdii în calea acțiunii publice. Mai jos sunt exprimate câteva gânduri privind o asemenea strategie.

1. Demersul nu trebuie să fie ghidat de convingerea că lucrurile sunt simple, că strategia poate fi elaborată cât ai bate din palme, singura provocare fiind de a convinge elite politice, grupuri sociale și mediul de afaceri de "marele adevăr".

Aici ușor se poate verifica zicala "graba strică treaba". Sunt reforme structurale absolut necesare, greu de contestat, dar formularea concretă nu este adesea simplă. Să nu se manifeste trufie intelectuală pornind de la clișee și hipersimplificări.

O strategie nu se poate rezuma la teze de bun simț economic, gen trebuie să acumulăm capital, să sprijinim educația și cercetarea, să reformăm administrația publică etc. Acestea sunt mai degrabă deziderate decât mecanisme și procese ce dau viață unei strategii.

2. Schimbarea, dezvoltarea sunt cu atât mai dificile cu cât reclamă o altă funcționare instituțională - o modificare de cultură instituțională, care să ajute și lupta împotriva corupției, grija față de resursele publice.

- 3.** Dezvoltarea înseamnă să folosești și să învingi piețele. Deschiderea economiei, mecanisme de piață trebuie combinate cu politici care să creeze avantaje competitive noi. Este o lecție a istoriei economice, ilustrată și de experiența UE.
- 4.** Strategia trebuie să combine zona macro cu cea a reformelor structurale. De pildă, o reformă a salarizării este o grijă mai veche și trebuie făcută. Dar această reformă trebuie să țină cont de putințele bugetului public. Politicile publice trebuie să apere stabilitatea economică.
- 5.** Nu este ușor să faci o strategie de dezvoltare în condițiile globalizării, deschiderii cvasitotale a economiei, apartenenței la UE - care te obligă să aplici regulile "pieței unice".
- 6.** Intervin viziuni, filosofii economice diferite. Una, într-o versiune extremă, vede piața drept factotum; altă viziune reclamă intervenția puternică a statului în economie. Economia liberă hrănește spiritul antreprenorial și inovația, dar există, în același timp, imperfecțiuni ale piețelor, asimetrii, abuzuri de poziții dominante, distribuție de venituri și resurse, toate pot afecta negativ textura socială.
- 7.** Într-un spațiu liberalizat în profunzime cum este UE, efecte de aglomerare și asimetrii puternice favorizează organizațiile, firmele, statele mai puternice. De aceea, o parte mare din bugetul UE este dedicată politicii de coeziune. Dar această politică nu poate reduce decalaje de dezvoltare în mod decisiv, rapid. Nu întâmplător se manifestă un sindrom de reafirmare a intereselor naționale în interiorul UE (și pe fondul crizei economice).
- 8.** Avem o forță scăzută a capitalului autohton și sectoare cheie din economie sunt dominate de grupuri internaționale. Strategia trebuie să aibă în vedere această situație.
- 9.** O strategie nu poate apărea în afara unei realități sociale și politice. Chiar dacă ar beneficia de contribuția unor minți sclipitoare, o strategie nu poate să nu intre în "atelierul" dezbaterilor publice, nu poate fi decretată.
- 10.** Formularea și aplicarea Strategiei trebuie să țină cont de "economia politică" a reformelor, deoarece afectează interese statornicite, ce pot opune rezistență la schimbare; reformele nu au cum să ignore împlinirea de interese - observabile în modul în care funcționează întreprinderi de stat, aparatul birocratic al statului, rețelele de rente în economie.
- 11.** Există primejdia de a lovi efortul de elaborare a Strategiei prin zgomot și propagandă electorale. Dincolo de riscul unei ieșiri premature cu o schiță de strategie (care să nu fie un document analitic solid), lansarea grăbită a unei dezbateri publice în plină campanie electorală prezintă un alt risc major: Strategia ar deveni obiect de campanie electorală, de propagandă.

Înțelept este ca un document serios, care cere timp pentru a fi elaborat, să primească feedback competent, după care să fie examinat de principalii actori sociali și politici. Se poate ajunge la un numitor comun ca viziune și direcții de acțiune. Guvernul Cioloș ar putea lăsa o moștenire prețioasă guvernului care va rezulta din alegeri, altor guverne.

12. Diferențe de viziune există la nivelul partidelor politice, în măsuri pe care le susțin. Însă pe chestiuni mari se poate realiza un numitor comun relevant.

De aceea, este bine, pe baza Strategiei, să se ajungă la un "Pact pentru Dezvoltare", care să privească priorități investiționale, [infrastructura](#) de bază, educația și sănătatea, dezvoltarea spațiului rural, combaterea evaziunii fiscale și risipei banului public, rolul capitalului autohton, politica demografică, digitalizare etc.

13. Strategia trebuie să se ocupe de probleme care sunt ignorate de asociații ale cercurilor de afaceri (precum Coaliția pentru Dezvoltarea României). Este vorba de abuzuri de poziții dominante pe piețe (inclusiv în industria farmaceutică), practici rele (inclusiv în domeniul utilităților publice), finanțarea dezvoltării (crearea de pildă a unei bănci de dezvoltare și capitalizarea mai bună a CEC), evaziune fiscală și evitare de plată a impozitelor (vezi prețuri de transfer), concurența neloială, protecția mediului etc.

Profiturile unor firme nu înseamnă automat dezvoltarea unei țări. Iar politica economică a unei țări trebuie să servească interesele tuturor, chiar având obsesia alocării bune a resurselor, a competitivității.

14. Strategia pentru Dezvoltare ar fi legată organic de foaia de parcurs privind aderarea României la euroarie. Tot mai mulți sunt cei care înțeleg și la noi că, fără a exista o masă critică de convergență structurală, fără ca euroaria să-și schimbe mecanismele de funcționare (să devină viabilă), aderarea este mai mult decât hazardată ca obiectiv.

O strategie de dezvoltare implică convergența cu economii avansate și de aceea ea este legată de Foaia de Parcurs cu un cordon ombilical. Despre o foaie de parcurs vorbim de ceva timp și foarte puțin s-a realizat în acest scop. Cei care se ocupă de Strategie are sens să lucreze simultan și la Foaia de Parcurs. Dar strategia de dezvoltare trece dincolo de ce înseamnă o foaie de parcurs. Fiindcă, oricât am fi de loiali Proiectului European, nu stim ce va fi peste, să zicem, zece ani, în timp ce România este într-o altă logică de dăinuire.

15. Europa este în cea mai dificilă perioadă de după căderea Zidului Berlinului. Există multă volatilitate și incertitudine pe plan internațional, lumea are conturul unei mari dezordini. Perspectiva poate deconcerta pe mulți: [creștere economică](#) anemică în mare parte din lumea industrializată, șomaj ridicat mai ales printre tineri, progres tehnic ce amenință multe locuri de muncă, supraîndatorare publică și privată în numeroase economii, politici neconvenționale etc.

Există riscuri geopolitice accentuate, haos în vecinătățile Uniunii, șocul migrațiilor etc. Aceste circumstanțe îngreunează formularea și aplicarea unei strategii de dezvoltare, care are și menirea de a întări robustețea economiei în vremuri atât de dificile.